

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ

УДК 336.4

JEL classification:

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.137>

Анжела КУЗНЕЦОВА,

доктор економічних наук, професор,
ректор Університету банківської справи,
пр. В'ячеслава Чорновола, 61, м. Львів, 79019, Україна,
e-mail: angelkuzn@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3590-7625

Владислав МАСЛОВ,

аспірант Університету банківської справи,
пр. В'ячеслава Чорновола, 61, м. Львів, 79019, Україна,
e-mail: maslov.v@ubs.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8793-6033

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ПОНЯТТЯ «ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА»

Кузнєцова А., Маслов В. Методичні засади аналізу поняття «організаційно-економічний механізм державно-приватного партнерства». *Вісник економіки*. 2021. Вип. 3. С. 137–146. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.137>

Kuznyetsova, A, Maslov, V. (2021). *Metodychni zasady analizu poniattia «orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm derzhavno-pryvatnoho partnerstva»* [Methodical principles of analysis of the concept of “organizational and economic mechanism of public-private partnership”]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 3, 137–146. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.137>

© Анжела Кузнєцова, Владислав Маслов, 2021.

Анотація

Вступ. Протягом останніх років в Україні актуалізувалося завдання щодо забезпечення багатогранної співпраці держави та приватного бізнесу. Формування ефективних засад реалізації державно-приватного партнерства зумовлює необхідність детального вивчення сутності, характеристик та принципів його організаційно-економічного механізму.

Мета. Метою статті є відображення та аналіз методичних засад визначення сутності та основ формування організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства.

Методи. Для досягнення визначеної мети застосовано комплекс загальнонаукових методів: теоретичного узагальнення – для визначення методичних засад та сутності організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства, метод наукової абстракції – для виокремлення складових та результатів організаційно-економічного механізму співпраці держави та бізнесу, абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення та формулювання висновків.

Результати. Під час проведеного аналізу методичних засад поняття «організаційно-економічний механізм державно-приватного партнерства» визначено підґрунтя дослідження методології розвитку системи відносин державно-приватного партнерства на основі концепції організаційно-економічного механізму реалізації державно-приватного партнерства. Описано завдання і процеси, які найбільш точно характеризують складові організаційного та економічного механізмів і охоплюють формування корпоративної стратегії, дивідендної політики, організації управління, вдосконалення системи оплати праці, участь у раді директорів, вороже поглинання, отримання повноважень за довіреностями та банкрутство. Виокремлено основні завдання економічного механізму, до яких належать: забезпечення прибутковості системи налагодження взаємовигідної співпраці елементів системи, у результаті якого єдиний центр має забезпечити баланс цілей горизонтальної інтеграції та вертикального управління, а також оптимізувати внутрішньо-системні транзакційні й організаційні витрати та взаємовигідну співпрацю елементів системи, що передбачає інтеграцію їхньої діяльності, яка збільшує їхній потенціал окремо та системи загалом. Зауважено що результатом функціонування економічного механізму є створення умов для високоефективної діяльності за рахунок ефективного управління ресурсами та досягнення ефекту синергії від оптимального їх використання як в окремих елементах, так і в масштабах усієї системи.

Висновки. Перспективним напрямком дослідження є питання щодо необхідності удосконалення методичних підходів до визначення сутності та змістовної характеристики державно-приватного партнерства як нової форми інтенсифікації розвитку бізнесу в Україні.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, організаційний механізм державно-приватного партнерства, проєкт партнерства.

Формули: 0, **рис.:** 1, **табл.:** 0, **бібл.:** 10.

Angela KUZNYETSOVA,
Ds (Economics), Professor,
Rector of University of Banking,
61 Vyacheslav Chornovil Avenue, Lviv, 79019, Ukraine,
e-mail: angelkuzn@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3590-7625

Vladislav MASLOV,
PhD University of Banking,
61 Vyacheslav Chornovil Avenue, Lviv, 79019, Ukraine,
e-mail: maslov.v@ubs.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8793-6033

METHODICAL PRINCIPLES OF ANALYSIS OF THE CONCEPT OF “ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP”

Abstract

Introduction. *In recent years in Ukraine, the task of ensuring multi-faceted cooperation between the state and private business has been relevant. The formation of effective principles of realization of public-private partnership determines the need for a detailed study of the essence, characteristics and principles of its organizational and economic mechanism.*

Goal. *The purpose of the article is to reflect and analyze the methodological principles of determining the essence and bases of formation of the organizational and economic mechanism of public-private partnership.*

Methods. *In order to achieve the defined goal, a complex of general scientific methods applied: theoretical generalization - to determine the methodological principles and essence of the organizational and economic mechanism of public-private partnership, a method of scientific abstraction - in the distinguishing components and results of the organizational and efficient mechanism of cooperation between the state and business, abstract-logical Theoretical generalization and formulation of conclusions.*

Results. *During the analysis of the methodological principles of the concept of «organizational and economic mechanism of public-private partnership», the basis of research of the methodology of development of a system of public-private partnerships is determined on the basis of the concept of the organizational and economic mechanism for implementing public-private partnership. The tasks and processes that are most accurate characterize the components of organizational and economic mechanisms and include the formation of corporate strategy, dividend policy, management of management, improvement of the payment system, participation in the Board of Directors, hostile acceptance, receipt of powers of power and bankruptcy. The main tasks of the economic mechanism of which include: ensuring the profitability of the system of establishing a mutually beneficial cooperation of the system elements, which resulted in a single center to provide a balance of horizontal integration and vertical management purposes, as well as optimize internal-system transaction and organizational costs and mutually beneficial cooperation of the*

elements of the system, which involves the integration of their activities, which increases their potential separately and the system as a whole. It is noted that the result of the functioning of the economic mechanism is to create conditions for highly efficient activity due to effective resource management and achieve the effect of synergy from optimal use both in individual elements and in the scope of the entire system.

Discussion. *A promising direction of the study arises the need to improve methodological approaches to the definition of the essence and meaningful characteristics of public-private partnership as a new form of intensification of business development in Ukraine.*

Keywords: *public-private partnership, organizational mechanism of public-private partnership, partnership project.*

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 10.

Постановка проблеми. Проблематика побудови організаційної та економічної форми співпраці між державою та приватним бізнесом полягає у неструктурованості теоретичних методичних та практичних підходів до сутності, складових та результатів функціонування організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дослідженням історичних умов формування та методичних засад сутності поняття «організаційно-економічний механізм державно-приватного партнерства» займалися І. Брайловський, М. Книш, М. Круглов, С. Масютін, В. Пучков та Ю. Тютіков. Недостатньо розглянутою та обґрунтованою все ще є проблематика визначення та систематизації основних методичних підходів до аналізу поняття «державно-приватне партнерство» (ДПП), що зумовлює потребу у її дослідженні в аспекті створення новітніх засад розвитку бізнесу.

Мета дослідження. Метою дослідження є відображення та аналіз методичних засад визначення сутності та основ формування організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства.

Виклад матеріалу дослідження. Підґрунтям дослідження методології розвитку системи відносин ДПП, а також чинних моделей і механізмів реалізації проєктів ДПП є концепція організаційно-економічного механізму реалізації ДПП в аспекті об'єднання активів держави з інвестиційними, управлінськими, мотиваційними та іншими ресурсами приватного сектору.

На думку І. А. Брайловського, така концепція має передбачати:

- 1) виникнення (та ідентифікацію державою) суспільної потреби в реалізації певного проєкту, спрямованого на досягнення суспільного соціально-економічного ефекту;
- 2) оцінювання можливостей реалізації потреби або звичайними засобами, або на основі відносин ДПП. В останньому випадку пропонується оголошення тендеру на виконання проєкту, що потребує визначення цільових орієнтирів сторін-учасників проєкту;
- 3) розробку проєкту, його аудит та схвалення державою (відповідними державними інститутами) і приватним партнером (або приватними партнерами);
- 4) реалізацію проєкту, що передбачає визначення і надання сторонами відповідних ресурсів для виконання проєктних робіт, а також контроль за виконанням проєкту як з

боку держави, так і з боку приватних партнерів (на відповідність цільовим орієнтирам сторін-учасників ДПП);

5) оцінювання відповідності проекту суспільній потребі, що буде підґрунтям для подальшого розвитку відносин ДПП у реалізації наступних проєктів у разі виникнення суспільних потреб [1].

Як зазначає науковець, «найскладнішим елементом механізму розвитку ДПП є механізм формування і реалізації проєктів ДПП» [1].

Фактично формування й реалізація проєктів ДПП – це процес, де різні інтереси скоординовані і де суспільний та приватний сектори можуть сформувати спільні інтереси за допомогою контрактів. Тому процес вибору дуже важливий для того, щоб гарантувати, що у кожна зацікавлена сторона має можливість обстоювати власний інтерес.

Нині у науковій літературі відсутній єдиний підхід до ідентифікації сутності організаційно-економічного механізму та його складових.

С. Масютін [2], М. Книш, В. Пучков та Ю. Тютіков [3] описують завдання і процеси, які, на їхню думку, найбільш точно характеризують складові організаційного та економічного механізмів, і до яких вони відносять формування корпоративної стратегії, дивідендної політики, оргструктури управління, вдосконалення системи оплати праці, участь у раді директорів, вороже поглинання, отримання повноважень за довіреностями та банкрутство. На нашу думку, окремі складові є здебільшого елементами, що забезпечують контроль над організацією чи установою.

М. Круглов [4] описує організаційно-економічний механізм як «сукупність різноманітних за своєю природою конкретних організаційних механізмів, покликаних організувати в інтересах власника ефективну діяльність компанії (організації) як виробничо-господарської та соціальної системи, що діє в умовах зміни потреб суспільства та нестабільності зовнішнього середовища». Проте ми вважаємо, що перелічені структурні компоненти потрібно уточнити.

Можна узагальнити і ствердити, що економічний механізм формується і реалізується відповідно до економічних законів, які відображають причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів у сфері виробництва, розподілу й обігу (обміну) матеріальних благ і послуг.

Зміст економічного механізму узгоджується з економічною політикою держави, що є сукупністю усіх нормативних вимог і способів їхнього здійснення, які відповідно до конкретних ситуацій є керівництвом до певних дій, формують структуру і визначають хід подій. П. Саблук виокремлює такі основні елементи економічного механізму: цінова політика, фінансово-кредитна політика, податкова політика, удосконалення управління та мотивації праці [5, с. 22]. Такої самої точки зору дотримуються інші дослідники [6]. Отже, економічний механізм варто розглядати як сукупність способів і методів цілеспрямованого впливу суб'єктів на зовнішні та внутрішні економічні зв'язки системи загалом та окремих її одиниць з приводу формування та використання ресурсів для забезпечення її стабільного функціонування та розвитку. До основних завдань економічного механізму ми відносимо:

- 1) забезпечення прибутковості системи;

2) налагодження взаємовигідного співробітництва елементів системи, у результаті якого єдиний центр має забезпечити баланс цілей горизонтальної інтеграції та вертикального управління, а також оптимізувати внутрішньо-системні трансакційні та організаційні витрати;

3) взаємовигідну співпрацю елементів системи, що передбачає інтеграцію їхньої діяльності, яка збільшує їхній потенціал окремо та системи загалом.

Цікавою є думка А. Черпак, яка вважає, що «основними елементами економічного механізму є механізми: стратегічного управління; залучення додаткового капіталу; інвестиційної діяльності; координації розподілу прибутку, виплати дивідендів та збільшення власного капіталу; оптимізації ціноутворення; бюджетування; оптимізації оподаткування та страхових платежів; стимулювання горизонтальних зв'язків; розробки системи економічних показників та нормативів; організації та проведення аудиту річної звітності, стратегічного та оперативного контролінгу, стратегічного моніторингу, мотивації» [7, с. 132]. Проте ми вважаємо, що в даному разі більш коректно говорити не про механізми, а про завдання економічного механізму.

Результатом функціонування економічного механізму є створення умов для високоефективної діяльності за рахунок ефективного управління ресурсами та досягнення ефекту синергії від оптимального їх використання як в окремих елементах, так і в масштабах усієї системи.

Щодо сутності та складових організаційного механізму [8, с. 144], то це правила, організаційно-правові нормативи і стандарти, що визначають та регулюють структуру управління, обов'язки, права та відповідальність органів управління й управлінських працівників, організацію процесу їхньої діяльності; розподіл робіт між різними виконавцями та їхньої чисельності, а також матеріальне і моральне стимулювання їхньої праці; оснащення новітніми технологіями. Отже, організаційний механізм впливає як на структуру системи, так і на процес її функціонування. За допомогою організаційного механізму поєднуються різні сторони діяльності (технічна, економічна, виробнича, соціальна), регламентуються внутрішні зв'язки і досягається стійка система службових взаємовідносин між структурними підрозділами й апаратом управління.

Щодо елементів організаційного механізму, то вважаємо за доцільне погодитися з А. Черпак, яка виокремлює корпоративне планування, структурну організацію, організацію процесів управління, правове регулювання, адміністрування та контроль, кадрове та інформаційне забезпечення, мотивацію персоналу [9, с. 134] (рис. 1).

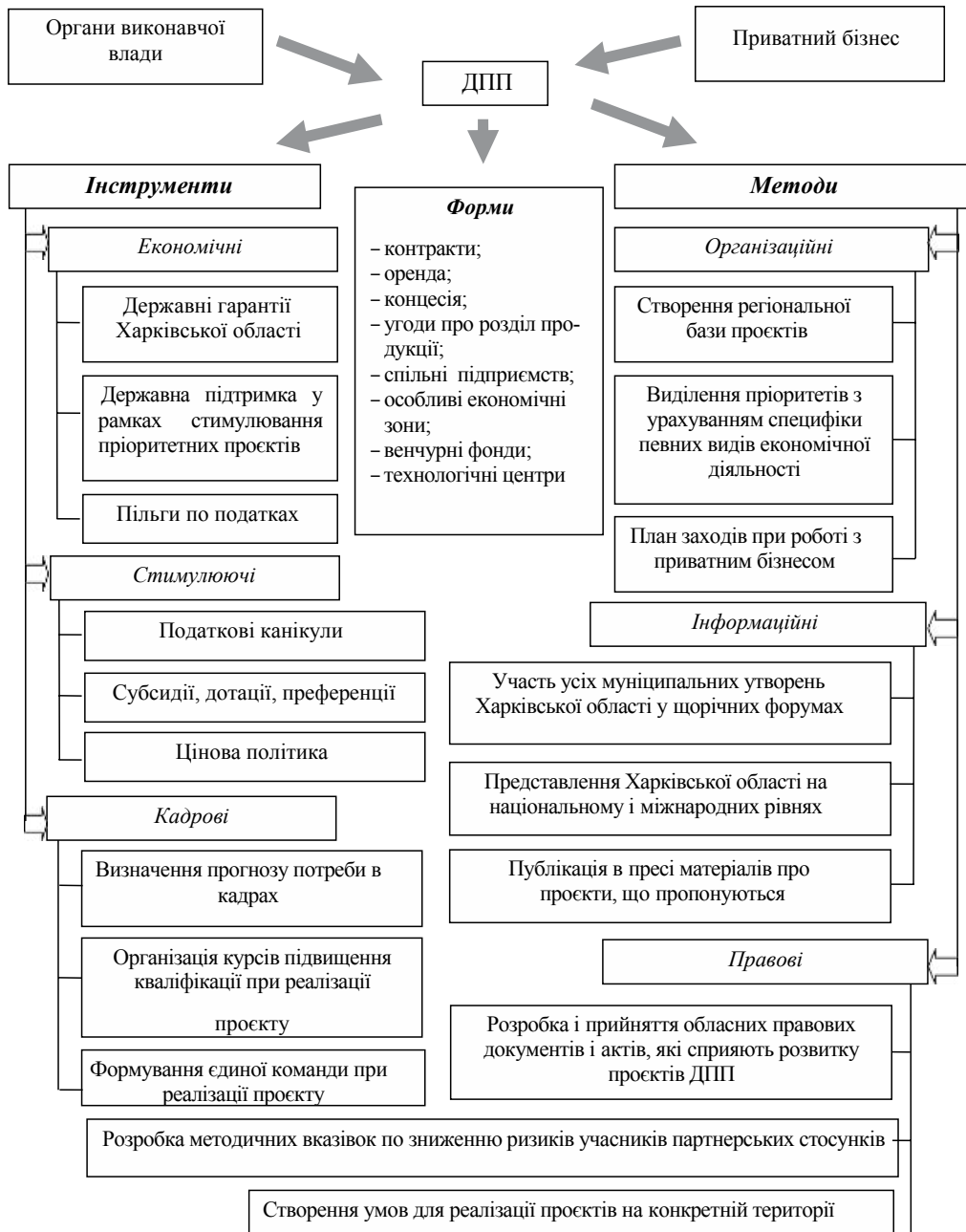

Рис. 1. Організаційний блок механізму ДПП [10]

З боку держави – це органи державного управління, що здійснюють таку діяльність:

- формування економічних стимулів для учасників партнерських стосунків;
- розробка й ухвалення проєктів ДПП, які враховують пріоритети та характеристики розвитку певних видів економічної діяльності;

– внесення пропозицій і обґрунтування заходів щодо здійснення контролю в процесі реалізації проєкту.

З боку приватного бізнесу – це діяльність юридичних осіб з виробництва товарів, надання послуг у процесі реалізації проєкту ДПП.

Висновки. Вивчення методичних засад та сутності поняття «організаційно-економічний механізм державно-приватного партнерства» дало змогу сформулювати перелік характерних ознак, що якнайкраще визначають сутність досліджуваної категорії в аспекті аргументації складових економічного й організаційного блоків механізму.

Таким чином, для визначення сутності організаційно-економічного механізму державно-приватного партнерства мають бути успішно реалізовані основні завдання, до яких належать: фінансування програм розвитку, у т. ч. тих, що сприяють активізації економічного зростання у сільських районах; достатність фінансових ресурсів для фінансування проєктів; забезпечення високого фахового рівня кадрового потенціалу; розвиток інфраструктури та досягнення високого рівня інвестиційної привабливості та економічної активності підприємництва; законодавче унормування механізмів розподілу повноважень для різних гілок влади щодо розробки і реалізації ДПП; прозорість процедур, відкритість конкурентного середовища в процесі відбору потенційних партнерів; забезпечення високого рівня мотивації потенційних інвесторів до вкладання коштів та високої ефективності угод ДПП через виконання партнерами своїх зобов'язань.

Література

1. Брайлівський І. А. Державно-приватні партнерства: сутність, економічний зміст, класифікація і цілі. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект* : сб. науч. трудов. Донецк : ДонНУ, 2013. Т. 1. С. 60–62.
2. Масютин С. А. Корпоративное управление: опыт и проблемы : моногр. Москва : ООО «Финстатинформ», 2003. С. 27–29.
3. Кныш М. И., Пучков В. В., Тютиков Ю. П. Стратегическое управление корпорациями. Санкт-Петербург : КультИнформПресс, 2002. 240 с.
4. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией : учеб. для вузов. Москва : Русская деловая литература, 1998. 768 с.
5. Саблук П. Удосконалення функціонування економічного механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону. *Вісник Національного банку України*. 2002. № 3. С. 21–24.
6. Кривенко Л. В., Лук'янець О. В. Методичні підходи до визначення оцінки фінансової стійкості банківської системи. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2008. № 12. С. 108–111.
7. Кушнірук В., Метлушко О. Фінансова криза та її вплив на функціонування організаційно-економічного механізму фінансової стабільності банківського сектору України. *Світ фінансів*. 2010. Вип. 1 (86). С. 34–38.

8. Кузнєцова А. Я., Джулай В. О. Антикризове управління в банківському секторі економіки України: стан, проблеми і перспективи : моногр. Київ : УБС НБУ, 2012. 202 с.
9. Черпак А. Є. Сутність та складові організаційного та економічного механізму управління корпораціями. *Стратегія економічного розвитку України*. 2007. Вип. 20–21. С. 131–137.
10. Пакулін С. Л., Ципкін Ю. А., Пакуліна А. А. Розвиток державно-приватного партнерства в регіоні в умовах уповільнення темпів глобалізації економіки. *Траєкторія науки. Міжнародний електронний науковий журнал*. 2017. Т. 3, № 1. С. 49–52.

References

1. Brailovskyi, I. A. (2013). Derzhavno-pryvatni partnerstva: sutnist, ekonomichniy zmist, klasyfikatsiia i tsili [Public-Private Partnerships: Essence, Economic Content, Classification and Goals]. *Problemy razvytyia vneshneekonomycheskykh svyazei y pryvlechenyia ynostrannykh ynvestytsyi: rehyonalnyi aspekt: Sb. nauch. trudov.* – Problems of development of foreign economic relations and attraction of foreign investments: regional aspect: Sat. scientific works. Donetsk: DonNU, T. 1. P. 60–62 [in Ukrainian].
2. Masiutyn, S. A. (2003). Korporatyvnoe upravlenye: opyt y problemy [Corporate governance: experience and challenges]: monohr. M.: ООО «Fynstatynform». P. 27–29 [in Russian].
3. Knysh, M.Y., Puchkov, V. V., Tiutykov, Yu. P. (2002). Stratehycheskoe upravlenye korporatsiyamy [Strategic corporate governance]. SPb.: KultYnformPress. 240 p. [in Russian].
4. Kruhlov, M. Y. (1998). Stratehycheskoe upravlenye kompanyei [Strategic management of the company]: ucheb. dlia vuzov – textbook. for universities. M.: Russkaia delovaia lyteratura – Russian business literature. 768 p. [in Russian].
5. Sabluk, P. (2002). Udoskonalennia funktsionuvannia ekonomichnoho mekhanizmu zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Improvement of the functioning of the economic mechanism to ensure the socio-economic development of the region]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 3, 21–24 [in Ukrainian].
6. Kryvenko, L. V., Lukianets, O. V. (2008). Metodychni pidkhody do vyznachennia otsinky finansovoi stiiikosti bankivskoi systemy [Methodological approaches to determining the assessment of financial stability of the banking system]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy NBU – Newsletter to the University of Banking Information from the NBU*, 12, 108–111 [in Ukrainian].
7. Kushniruk, V., Metlushko, O. (2010). Finansova kryza ta yii vplyv na funktsionuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu finansovoi stabilnosti bankivskoho sektoru Ukrainy [Financial crisis and its influence on the functioning of the organizational and economic mechanism of financial stability of the banking sector of Ukraine]. *Svit finansiv – The world of finance*, 1 (86), 34–38 [in Ukrainian].

8. Kuznietsova, A. Ya., Dzhulai, V. O. (2012). Antykryzove upravlinnia v bankivskomu sektori ekonomiky Ukrainy: stan, problemy i perspektyvy [Anti-crisis management in the banking sector of the Ukrainian economy: state, problems and prospects]: monograph. K.: UBS NBU. 202 p. [in Ukrainian].
9. Cherpak, A. Ie. (2007). Sutnist ta skladovi orhanizatsiinoho ta ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia korporatsiiamy [The essence and components of the organizational and economic mechanism of management of corporations]. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy – Strategy of economic development of Ukraine*, 20-21, 131-137 [in Ukrainian].
10. Pakulin, S. L., Tsykin, Yu. A., Pakulina, A. A. (2017). Rozvytok derzhavno-privatnoho partnerstva v rehioni v umovakh upovilnennia tempiv hlobalizatsii ekonomiky [Development of public-private partnership in the region in the conditions of slowing down of globalization of economy]. *Traiektoriia nauky. Mizhnarodnyi elektronnyi naukovyi zhurnal – The trajectory of science. International electronic scientific journal*. T. 3, № 1. P. 49-52 [in Ukrainian].

Статтю отримано 17 березня 2021 р.

Article received March 17, 2021.